

ASPECTE DIN ISTORIA CIRCULAȚIEI MONETARE ÎN GALAȚI ÎN SECOLUL AL XIX-LEA. MATERIALE DIN ARHIVELE MINISTERULUI DE EXTERNE AL FRANȚEI

Elena ARCUȘ-JANTOVAN

Universitatea de Stat din Moldova

Amplasarea geografică a Galațiului a jucat un rol foarte important în realizarea și dezvoltarea legăturilor economice nu doar la nivel național, ci și internațional. Din acest considerent, încă din secolul al XVIII-lea prin Galați avea să se realizeze o mare parte din comerțul de la Dunărea de Jos. După semnarea tratatului de la Adrianopol comerțul cunoaște o mai mare dezvoltare, mai evidentă din 1837, când Galațiul este declarat port liber. Respectiv, analizând cum se desfășura comerțul în acest oraș, în care se aduceau mărfuri din multe părți ale lumii, se poate observa foarte clar și tipurile de monede care erau utilizate în comerț, luând în considerare instabilitatea monetară care se menținea în secolul al XIX-lea până în 1867, când are loc reforma monetară și leul devine monedă națională. Prin Galați operațiile comerciale se efectuau foarte intens în secolul al XVIII-lea. Călătorii străini (Anthoine Antoine-Ignace de Saint-Joseph, W.Chzanovski etc.) oferă o seamă de informații importante în acest sens. Piastrul și paraua serveau ca monede de calcul. În arhiva diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe din Paris se păstrează fonduri ce conțin corespondența comercială cu orașul Galați, din care putem desprinde ce tipuri de monede erau utilizate în exprimarea valorii mărfurilor, fiindcă prețul era exprimat atât în unități franceze, cât și străine. Astfel, când se reglementau prețurile, acestea erau exprimate în piaștri, florini, franci, livre etc. Ceea ce denotă, pe de o parte, complexitatea și caracterul constant al legăturilor comerciale, iar, pe de altă parte, greutățile întâmpinate de locuitori la procurarea mărfurilor în urma tuturor schimbărilor din circulația monetară, căci în așa circumstanțe speculațiile erau ușor de realizat. Deci, analizând circulația monetară din Galați, se poate de înțeles care era situația generală a circulației monetare în ambele principate române.

Cuvinte-cheie: Galați, Dunărea de Jos, Imperiul Otoman, circulație monetară, curs monetar, reformă monetară.

ASPECTS DE L'HISTOIRE DE CIRCULATION MONNAIE EN GALAȚI XIX-E SIÈCLE. MATÉRIAUX DE ARCHIVES DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES DE LA FRANCE

La situation géographique du Galați a joué un rôle très important pour établir et développer des liens, non seulement au niveau national, mais aussi au niveau international. Particulièrement compte tenu de son importance économique pendant le XVIIIe siècle, par Galați s'effectuait une grande partie du commerce dans le bas-Danube. Avec la signature du traité d'Andrinople se produit un développement du commerce et une prospérité plus évidente en 1837 quand Galați est déclaré un port franc. En examinant comment se passait le commerce dans cette ville, on peut remarquer les types de pièces de monnaie qui ont été utilisés dans le commerce, compte tenu de l'instabilité monétaire qui est maintenue au XIXe siècle, jusqu'en 1867, quand la monnaie nationale devient le „leu”. Des opérations commerciales sont effectuées très intensément au XVIIIe siècle. Les voyageurs étrangers, nous offrent une information particulièrement importante concernant ces opérations (Anthoine Antoine-Ignace de Saint-Joseph, W. Chzanovski, etc.). La monnaie turque, la *piastre* et le *para* ont servi comme monnaie de calcul. Les Archives diplomatiques du ministère d'Affaires étrangères à Paris contiennent des fonds avec la correspondance commerciale du Galați, d'où nous pouvons tirer quel genre de pièces de monnaie ont été utilisés dans l'expression de la valeur des marchandises, parce que les prix étaient exprimés en unités françaises et étrangères. On est évident que quand se réglementaient les prix, ils étaient exprimés en piastres, florins, francs, livres, etc. Ce qui d'un point de vue révèle la complexité des liens commerciaux et d'un autre point, la spéculation a été facile à cause de tous les changements dans la circulation monétaire. En conclusion on peut dire qu'en analysant le commerce de Galați, on peut entendre la situation générale de la circulation monétaire des principautés roumaines.

Mots-clés: Galați, Bas-Danube, Empire Ottoman, circulation monétaire, cours monétaire, réforme monétaire.

Prin amplasarea sa geografică, Galațiul a jucat un rol foarte important în realizarea și dezvoltarea legăturilor nu doar la nivel național, ci și internațional. Anume luând în considerare importanța sa ca centru economic, încă din secolul al XVIII-lea, prin Galați avea să se realizeze o mare parte din comerțul de la Dunărea de Jos. Importante puteri aveau să înființeze aici viceconsulate și consulate (Rusia, Franța, Anglia, SUA), iar odată cu semnarea tratatului de la Adrianopol dezvoltarea comerțului ia amploare, care se face mult mai evidentă din 1837, când Galațiul este declarat port liber. Respectiv, analizând cum se desfășura comerțul în acest oraș, în care se aduceau mărfuri din multe părți ale lumii, se poate observa foarte clar și tipurile de monede care erau utilizate în comerț, ținând cont de instabilitatea monetară care se menținea în secolul al XIX-lea până în

1867, când are loc reforma monetară, iar leul devine monedă națională. Prin Galați operațiile comerciale se efectuau foarte intens în secolul al XVIII-lea. Călătorii străini oferă o seamă de informații importante în acest sens. De exemplu, în descrierea comerțului din zona Mării Neagre din 1774 se menționează că din Moldova prin Galați se transportă la Constantinopol aceleași articole ca și în Valahia [3, p.7]. Un călător polonez, W.Chrzanovski, publică la Varșovia în 1780 o serie de scrisori. În scrisoarea a treia din Galați menționează că în port sunt produse ale moldovenilor și valahilor ce urmează a fi transportate pe Marea Neagră [9, p.237]. Călătorii oferă date referitoare la comerțul Galațiului și în secolul al XIX-lea. Francezul Thouvenel a călătorit în perioada Regulamentului Organic de la Brăila și până la Galați, menționând că în port se importă postav, stoffe de bumbac, mătăsuri etc. [7, p.519]. În urma adoptării Regulamentului Organic se stabilesc ca monede legale galbenul, rubla și sorocovățul. Aceasta a devenit o problemă în rândul populației, precum și în Galați, unde se întrebuița aproape numai irmilicul (monedă turcească ce a circulat în Moldova în prima jumătate a secolului al XIX-lea). În principate aceeași monedă avea, de regulă, trei cursuri: al vistieriei, al Iașiului și al Galațiului, de unde și o seamă de variații ale cursului monetar, cursul pe piața Galațiului fiind cel mai mare. De exemplu, după cursul vistieriei rubla echivala cu 10,20 lei, la Iași cu 12 lei, iar la Galați cu 15 lei [10, p.212-224].

Comerțul de exporturi cu Galați în anul 1845 a cunoscut o creștere notabilă și, în opinia contemporanului acestor evenimente, Xavier Hommaire Del Hell, se pare că urmează să se dezvolte din ce în ce mai mult. În același timp, principatele, susține el, nu pot să satisfacă comenzile care le vin din Franța și Anglia, deoarece recoltele nu au fost foarte bune, iar costurile sunt foarte ridicate: 7 franci 30 cenți pentru o încărcare de la Galați la Marseille [6, p.211]. Luând în considerare monopolul turcesc, este de la sine înțeles rolul pe care îl juca moneda turcească, piastrul și paraua (40 de parale echivalează cu un piastru), ce serveau ca monede de calcul, căci în comerțul principatelor erau implicate o seamă de monede europene. Către sfârșitul secolului al XVIII-lea, de exemplu, cătina se vinde de la 50 la 70 piaștri pentru o sută de ocale. Transportul de bunuri la fel era exprimat în aceste monede [8, p.336]. În principiu, transportul de bunuri era considerat destul de economic. În 1778 transportul unei carete de la București la Giurgiu era de la 3 piaștri până la 3 piaștri și jumătate, prețul variind în dependență de distanță. În Moldova erau aceleași prețuri, transportul unei carete de la Iași la Galați costă de la 5 piaștri la 5 și jumătate [8, p.338]. Însă, odată cu dezvoltarea comerțului european, economia Imperiului Otoman a început să fie încorporată tot mai mult, începând cu anul 1760, în Rețeaua Europeană de plăți multilaterale [5, p.144]. În arhiva diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe din Paris se păstrează fonduri ce conțin corespondența comercială cu Galați, din care putem desprinde ce tipuri de monede erau utilizate în exprimarea valorii mărfurilor. De exemplu, în 1813 ministrului Afacerilor Externe de la Paris îi este prezentată o listă de prețuri pentru aprobare, o listă cu costuri ordinare și extraordinare în ceea ce ține de relațiile consulare dintre Franța și Galați din al doilea trimestru al anului 1813, ce era exprimată în piaștri, în total suma fiind de 251 de piaștri turcești (se stipulează că sunt piaștri turcești, probabil, din considerentul ca să apară confuzii, căci turcii au bătut aceste monede după modelul piaștrilor spanioli (piaștri, pilaștri, după cei doi pilaștri de pe revers), cărora le-au dat numele groși, subdivizați în parale) [1, p.21-22].

În altă scrisoare de la Galați, din 13 aprilie 1853, adresată ministrului Afacerilor Externe, se menționează că anul 1852 a fost pentru comerțul cu Galați mai lucrativ decât cel precedent. Cifrele privind exporturile din Galați în 1852 denotă un an prosper. El a depășit pe cel din anul precedent cu 1.387.517 franci, ridicându-se la 10.843.949 franci, iar această creștere se datorează exportării grâului, care a echivalat cu 1.248.480 franci; exportul porumbului, dimpotrivă, a scăzut – de la 5.780.448 franci la 5.377.656 franci [2, p.21-25].

Într-o altă scrisoare, de pe 15 mai 1853, adresată ministrului Afacerilor Externe, sunt indicate tarifele pentru trecerea mărfurilor de la Viena la Constantinopol, respectiv: de la Viena la Galați, iar de la Galați la Constantinopol. Acestea fiind exprimate în florini, de la Viena la Galați necesită 100 florini, iar de la Galați la Constantinopol 140 florini. Pasagerii se bucură de transport gratuit și de 50 livre de bagaj. În scrisoare e indicat că florinul echivalează cu 2 franci și 25 cenți. Această nouă cale accelerează relațiile comerciale între orașele Imperiului Otoman situate pe Dunăre și capitala Austriei, care va deveni punctul principal din Europa centrală spre capitala Turciei [2, p.31-32]. Din același fond, în Buletinul cu prețurile la pâine și carne stabilite la Galați, din 15 ianuarie, 13 martie 1856, prețurile sunt exprimate în unități străine și în unități franceze. De exemplu, prețul la pâinea de primă calitate este de 4 piaștri sau 0,82 cenți, iar la rubrica Observații se menționează că e pâine de lux (Fig.1) [2, p.126-133]. Thibault Lefebvre, un alt călător francez, publică la 1857 la Paris lucrarea sa privitor la Țara Românească, pe care o vizitase recent. El expune unele date în legătura cu

constituirea societății imperiale și regale de navigație cu vaporul de la Linz la Galați, ce făcea trei servicii: navigație rapidă pentru călători, navigație pentru călători și mărfuri, vapoare cu punte pentru transportul exclusiv de mărfuri. În opinia lui, prețurile sunt destul de moderate, iar cu timpul vor scădea, informând că transportul de la Viena la Galați costă 100 de livre vieneze [4, p.290-292]. Atât din mențiunile călătorilor, cât și din documentele de arhivă, dar și din studiile recente constatăm că atunci când se reglementau prețurile, acestea erau exprimate în piaștri, florini, franci, livre etc. Ceea ce, pe de o parte, atestă complexitatea și caracterul constant al legăturilor comerciale, iar, pe de altă parte, greutatea întâmpinată de locuitorii la procurarea mărfurilor, în urma tuturor schimbărilor din circulația monetară, căci în așa circumstanțe speculațiile erau ușor de realizat.

Astfel, putem concluziona că, analizând circulația monetară din Galați, putem lesne înțelege care era situația generală privind circulația monetară din ambele principate, care au fost mereu nevoite să se conformeze la schimbările ce aveau loc în circulația monetară, în domeniul politic și în cele din urmă la consecințele reformei monetare din 1867, care nu a putut imediat să aducă cu ea și o stabilitate, aceasta urmând să se creeze cu timpul.

*Consulat de France
à Galatz.
Linnun*

*Bulletin
du prix du pain & de la viande de boucherie à Galatz
le 13 Mars 1856.*

Designation des objets	Unités étrangères					Unités Françaises					Observations
	Poids	Prix actuel	Prix d'après le prix du Bulletin	Différence en plus en moins		Poids	Prix actuel	Prix d'après le prix du Bulletin	Différence en plus en moins		
Pain de 1 ^{re} qualité	Okka	4. Pes.	4 Pes.	"	"	Kilogr.	0. 82 ^c	0. 82 ^c	"	"	Pain de lune
- id - de 2 ^e "	id	1. 24 ⁴⁰	2. "	"	16	"	0. 38 ^c	0. 41 ^c	"	0. 8	très ordinaire
Bœuf	id.	3. "	3. "	"	"	"	0. 60 ^c	0. 60 ^c	"	"	
Veau	id	4. "	4. "	"	"	"	0. 82 ^c	0. 82 ^c	"	"	On en tue peu
Mouton	id	2. 20	2. 20	"	"	"	0. 51 ^c	0. 51 ^c	"	"	

Fig.1 ADMAE, *Correspondance commerciale, Galatz, 1837-1863, vol.1, p.133.*

Bibliografie:

- ADMAE *Correspondance Commerciale, Galatz, vol.1, 1806-1814.*
- ADMAE *Correspondance commerciale, Galatz, vol.1, 1837-1863.*
- Anthoine Antoine-Ignace de Saint-Joseph. *Essaie Historique sur le commerce et la navigation de la Mer-Noire.* Paris, 1805.
- BUȘĂ, D. *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea. Serie nouă, vol. VI (1852-1856) / Coordonator: Daniela Bușă.* București, 2010.
- FLYNN, D.O., GIRALDEZ, A., Richard von GLAHN. *Global Connections and monetary history, 1470-1800.* Burlington, 2003.
- HOMMAIRE Del Hell X. *Voyage en Turquie et en Perse.* Paris, 1854.
- IORGA, N. *Istoria românilor prin călători.* București, 1981.
- LEBEL, G. *La France et les Principautés Danubiennes (Du XVI^e siècle a la chute de Napoleon I^{er}).* Paris, 1955.
- PANAITESCU, P.P. *Călători poloni în Țările Române.* București, 1930.
- ZANE, G. *Economia de schimb în principatele române.* București, 1930.

Prezentat la 15.04.2015